

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-52>

УДК 711.4

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE FINANCIAL CONDITION OF AN ENTERPRISE IN TIMES OF CRISIS

Лотоцький Роман Олександровичаспірант кафедри фінансів та інноваційного менеджменту,
Вінницький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0376-8901>**Руда Лілія Петрівна**кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту,
Вінницький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1598-8301>**Lotochkiy Roman, Ruda Liliia**
Vinnytsia National Technical University

У статті представлено узагальнення ключових методологічних підходів до аналізу фінансово-економічного стану виробничого підприємства. Особливу увагу приділено визначенню системи коефіцієнтів та інтегральних показників, що дозволяють комплексно оцінити рівень його фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності. Розглянуто методики розрахунку ліквідності балансу, визначення здатності підприємства своєчасно виконувати зобов'язання перед кредиторами та забезпечувати стабільність господарської діяльності навіть у кризових умовах. Проаналізовано сучасні інструменти фінансової діагностики, які використовуються у міжнародній та вітчизняній практиці для виявлення ризиків банкрутства, формування стратегічних рішень та підвищення ефективності управління. Підкреслено значення комплексного підходу, що поєднує кількісні та якісні методи, для отримання достовірної оцінки фінансового стану підприємства та своєчасного прийняття антикризових управлінських заходів.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, фінансова стійкість, антикризове управління, ліквідність балансу, платоспроможність, ризик банкрутства, ефективність управління, інвестиційна привабливість, кредитоспроможність, стратегічне планування, фінансова діагностика, управління ризиками.

The article is devoted to the study of enterprise crisis management under the conditions of unstable market environment and increasing economic risks. The relevance of the research is explained by the fact that a significant part of Ukrainian enterprises demonstrates insufficient financial stability, low adaptability of financial management systems, and weak mechanisms of internal control, which considerably reduces their competitiveness. The purpose of the study is to analyze the methodological approaches to assessing liquidity, solvency, and financial stability of enterprises, as well as to substantiate the need for integrating modern financial management tools into crisis management practice. The research is based on classical and modern methods of financial analysis. The methodological basis includes ratio analysis of liquidity and solvency (absolute liquidity ratio, quick ratio, current ratio, critical liquidity ratio), assessment of financial independence, creditworthiness and profitability, as well as the application of regression, correlation, functional-cost and factor analysis. It is substantiated that absolute liquidity is achieved when the most liquid assets exceed the most urgent liabilities, while the quick liquidity ratio should remain within 0.7–1.0, and the current ratio – around 2.0, with possible fluctuations from 1.5 to 3.0–4.0 depending on the industry specifics. The optimal level of the critical liquidity ratio is 0.8–0.9, while a value close to 1.0 indicates high financial stability. Exceeding the absolute liquidity level of 0.35 demonstrates inefficient accumulation of cash resources and underuse of investment potential. The results of the research highlight that four main types of financial stability can be distinguished: absolute, normal, unstable, and crisis. Crisis stability, characterized by overdue receivables and payables and the lack of resources to cover operating costs, is the most dangerous state leading

to bankruptcy risks. It is emphasized that early diagnostics of such threats is possible only under the conditions of integrated monitoring of financial indicators, combining traditional accounting methods with modern analytical tools. The scientific novelty of the article lies in the substantiation of the need for a complex integrated system of financial crisis management, which should combine domestic and international practices of assessing liquidity and solvency, adapted to the specific conditions of Ukrainian enterprises. Such an approach makes it possible not only to evaluate the current financial condition, but also to forecast its changes, identify potential crisis threats, and develop preventive management measures. In conclusion, the study proves that a systematic approach to crisis management, based on continuous monitoring of liquidity, solvency and profitability indicators, provides enterprises with an opportunity to maintain financial stability, ensure competitiveness and achieve sustainable development in the long run. The integration of financial analysis methods with decision-making processes in corporate management creates the basis for effective functioning of enterprises in an unstable economic environment.

Keywords: financial condition of the enterprise, financial stability, anti-crisis management, balance sheet liquidity, solvency, bankruptcy risk, management efficiency, investment attractiveness, creditworthiness, strategic planning, financial diagnostics, risk management.

Постановка проблеми. Значна частина українських підприємств у кризових умовах демонструє низький рівень фінансової стійкості, недостатній розвиток внутрішнього фінансового менеджменту, слабку систему контролінгу й аудиту. Це істотно обмежує їхню здатність своєчасно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики, створює високі ризики неплатоспроможності, втрати конкурентоспроможності та подальшої деградації виробничого потенціалу. У таких умовах особливої актуальності набуває розробка ефективних механізмів антикризового управління, здатних забезпечити стабільність функціонування підприємств, підвищення рівня їхньої фінансової безпеки та адаптацію до змінного економічного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовій та українській науковій практиці існує широкий спектр методичних підходів до аналізу фінансової стійкості та кризового управління. Так, у працях M. Fridson та F. Alvarez [1] розглядаються інструменти фінансового аналізу, які дозволяють оцінити ліквідність, рентабельність та загальну стабільність підприємства. Дослідження E. Monnet і M. Vari [2; 3] акцентують увагу на використанні коефіцієнтів ліквідності як інструментів макроруденційної політики, а V. Yankov [4] аналізує роль коефіцієнта покриття ліквідності у корпоративному фінансовому менеджменті.

Вітчизняні дослідники також приділяють значну увагу цій проблематиці. Зокрема, L. Sokolova [5] розробляє науково-методичні підходи до проведення експрес-аналізу фінансового стану малих промислових підприємств, а Shapovalova [4] розглядає детермінанти фінансової безпеки підприємств в умовах зростаючих ризиків. На рівні державної політики, питання фінансової стабільності України відображено у звітах Національного банку України [2], Світового банку [6] та ОЕСР

[5], де підкреслюється необхідність посилення системи корпоративного управління та інтеграції сучасних підходів фінансового менеджменту у практику підприємств.

Окрему увагу дослідники приділяють впливу глобальних факторів. Так, M. Izzeldin та співавтори [7] аналізують вплив російсько-української війни на міжнародні фінансові ринки, що безпосередньо позначається і на фінансовій стійкості українських підприємств. У свою чергу, у доповіді Державного департаменту США [8] наголошено на інституційних ризиках інвестиційного клімату України, які також впливають на ефективність кризового управління.

Узагальнюючи, можна констатувати, що зарубіжні й вітчизняні дослідження акцентують увагу на необхідності переходу від адміністративних методів управління фінансами до ринково-орієнтованих, які враховують об'єктивні економічні процеси та посилюють роль внутрішнього фінансового менеджменту. Проте, як засвідчує практика, у вітчизняних підприємствах ці механізми ще недостатньо інтегровані в систему корпоративного управління, що створює ризики для забезпечення фінансової стійкості.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність значної кількості методик оцінки фінансового стану, залишаються недостатньо розробленими такі аспекти:

- формування комплексної інтегрованої системи кризового управління, що поєднувала б класичні методи фінансового аналізу з новітніми інструментами фінансового менеджменту;
- адаптація зарубіжних методів оцінки ліквідності та фінансової стійкості до специфіки українських підприємств;
- створення механізмів регулярного моніторингу фінансових показників із засто-

суванням прогнозних моделей для попередження кризових явищ;

- інтеграція системи фінансових коефіцієнтів у корпоративні процеси прийняття рішень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження особливостей кризового управління підприємством у сучасних економічних умовах, зокрема аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства. Завдання статті полягає у:

- визначенні ключових показників фінансового стану підприємства;
- дослідженні методів оцінки ліквідності та платоспроможності;
- виявленні факторів, що впливають на формування фінансової стійкості;
- обґрунтуванні необхідності впровадження сучасних методів фінансового менеджменту в практику антикризового управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління підприємством у кризових умовах (як у період загальноекономічної кризи, так і при виникненні кризових явищ у межах окремої галузі чи підприємства) становить предмет постійної уваги не лише його керівників та власників, а й широкого кола взаємопов'язаних контрагентів – підприємств та організацій, від співпраці з якими безпосередньо залежить життєздатність господарської системи. Кризове управління за своєю суттю – це управління, яке передбачає виникнення додаткових ризиків для багатьох економічних структур, без взаємодії з якими підприємство не може забезпечити власне функціонування та розвиток.

Фінансовий стан підприємства є результатом сукупності всіх аспектів його виробничо-господарської діяльності. Основою його фінансової стійкості виступають два взаємопов'язані чинники: наявні активи, що забезпечують отримання прибутку та грошових потоків у поточному періоді, а також потенціал зростання, який відображається у можливостях інвестування капіталу для формування майбутніх доходів і забезпечення ліквідності [1]. З огляду на це, забезпечення фінансової стійкості підприємства вимагає гармонійного поєднання таких ключових характеристик його фінансового стану:

- високої платоспроможності, тобто здатності своєчасно виконувати зобов'язання перед кредиторами та іншими контрагентами;

- високої ліквідності балансу, що означає достатній рівень покриття зобов'язань активами підприємства;

- належної кредитоспроможності, тобто можливості погашати кредити разом із процентами та супутніми фінансовими витратами;

- високої рентабельності, яка гарантує стабільність розвитку, своєчасність виплати заробітної плати та дивідендів, а також підвищує інвестиційну привабливість.

Досягнення цих умов передбачає дотримання балансових пропорцій, які в умовах економічної нестабільності, витіснення довгострокового кредиту короткостроковим, а також неплатоспроможності більшості підприємств досягти вкрай складно [2].

У світовій та вітчизняній практиці фінансового обліку та аналізу розроблено широкий спектр методичних підходів, коефіцієнтів і показників, що дозволяють із високим рівнем достовірності оцінювати фінансову стійкість підприємства, визначати динаміку його розвитку, виявляти рівень ризику та прогнозувати можливі наслідки. Однак сучасний стан багатьох українських підприємств, особливо в умовах формування нової економічної моделі та загальної кризи платоспроможності, свідчить про відсутність належного рівня фінансового менеджменту, недостатню організацію аналітичної роботи, внутрішнього аудиту та контролінгу [1–4]. Це свідчить, що для більшості підприємств фінансовий менеджмент поки не став невід'ємною складовою корпоративної системи управління.

Сучасні зміни економічного середовища, зокрема зростаюча конкуренція, нестабільність зовнішніх факторів та перехід до ринкових відносин, об'єктивно зумовлюють необхідність формування нових підходів до організації фінансової політики підприємства. Йдеться про посилення ролі внутрішньофірмового фінансового менеджменту, який має ґрунтуватися на проблемно-орієнтованих принципах управління, спрямованих на забезпечення сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності та фінансової безпеки. Використання адміністративних методів управління фінансами без урахування об'єктивних ринкових процесів призводить до дисбалансів та зниження ефективності управління.

В умовах триваючого економічного спаду та зростання кризових явищ особливого значення набуває аналітична діяльність у фінансовій сфері. Системний моніторинг фінансових показників дозволяє своєчасно

відслідковувати рух грошових потоків, рівень забезпеченості оборотними коштами та їхню маневреність, що сприяє збереженню фінансової стійкості [5]. Регулярний комплексний аналіз виробничо-фінансових показників забезпечує передбачення можливих негативних наслідків, корекцію управлінських рішень, підвищення ефективності використання ресурсів і своєчасне виявлення загроз.

У практиці фінансового аналізу використовуються різні типи моделей:

- **дескриптивні** (побудова системи балансів, горизонтальний та вертикальний аналіз, система фінансових коефіцієнтів);
- **предикативні** (моделі прогнозування доходів, побудова прогностичних звітів, визначення точки беззбитковості);
- **нормативні** (порівняння фактичних результатів з розрахунковими, що базуються на бюджетних показниках) [2].

Найбільш поширеними методами аналізу є статистичні та економіко-математичні: кореляційний, регресійний, дисперсійний, факторний аналіз, метод головних компонент, функціонально-вартісний аналіз тощо. Базою для проведення такого аналізу виступає бухгалтерська та фінансова звітність, а також оперативна обліково-статистична інформація підприємства.

Таким чином, ефективно кризове управління потребує поєднання класичних методів аналізу з сучасними інструментами фінансового менеджменту, що забезпечує своєчасне реагування на виклики середовища та створює передумови для стабілізації і розвитку підприємства.

Залежно від поставлених цілей аналізу у зарубіжній та вітчизняній практиці застосовуються різні підходи до класифікації, добору та методів розрахунку як абсолютних, так і відносних показників [6]. Це дозволяє оцінювати не лише поточний фінансовий стан підприємства, а й виявляти тенденції його розвитку у перспективі.

Важливим інструментарієм фінансового аналізу є система фінансових коефіцієнтів, розроблена в рамках світової та української фінансової науки. Особливе значення цих коефіцієнтів зумовлене можливістю порівняння отриманих результатів із загальноприйнятими нормативними значеннями, теоретично обґрунтованими порогоми, середньогалузевими показниками, а також зі специфічними коефіцієнтами, що застосовуються у межах конкретної країни або підприємства для аналітичної обробки фінансової звітності.

Фінансові коефіцієнти мають високу аналітичну цінність, оскільки вони широко використовуються у міжнародній практиці для підготовки управлінських рішень і водночас є доступними для різних груп користувачів. Їхня роль посилюється тим, що саме на основі коефіцієнтів оцінюють діяльність підприємства зовнішні стейкхолдери: банківські установи, потенційні інвестори, державні органи управління, контрагенти та замовники [5].

Попри те, що у вітчизняній практиці система фінансових коефіцієнтів ще не набула широкого поширення, потреба в її активному впровадженні є більш ніж очевидною. Конкретний набір локальних показників може змінюватися залежно від галузевої специфіки підприємства, його організаційних особливостей, цілей аналізу та низки додаткових факторів.

Система показників і коефіцієнтів, які застосовуються для оцінювання фінансового стану та ймовірності банкрутства, охоплює три ключові блоки аналітичної інформації [6]:

- аналіз ліквідності балансу та динаміки його складових;
- показники ліквідності та платоспроможності;
- показники фінансової стійкості підприємства.

Комплексне використання зазначених показників дозволяє проводити системний аналіз фінансового стану підприємства, своєчасно відслідковувати реальну ситуацію у сфері фінансових відносин як у поточному періоді, так і з урахуванням перспектив розвитку. Це створює базу якісного інформаційного забезпечення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на посилення фінансової стійкості підприємства, підвищення його кредитоспроможності та інвестиційної привабливості.

Для комплексної оцінки ліквідності балансу використовується узагальнений коефіцієнт ліквідності (f_n), який дозволяє інтегрувати результати аналізу в єдиний показник і сформувати висновок про здатність підприємства своєчасно виконувати свої коротко- та довгострокові зобов'язання [2].

$$f_n = \frac{НЛА + 0,5 * БЛА + 0,3 * МРА}{НОС + 0,5 * КСП + 0,3 * ДСП} \quad (1)$$

де:

НЛА – найбільш ліквідні активи – грошові кошти, їх еквіваленти та короткострокові фінансові вкладення, які можуть бути використані негайно для покриття зобов'язань.

БЛА – швидколіквідні активи – дебіторська заборгованість з коротким терміном погашення, інші активи, які можна швидко перетворити на гроші.

МРА – повільнореалізовувані активи – запаси, дебіторська заборгованість із тривалими термінами погашення та інші активи, реалізація яких вимагає більше часу.

НОС – найбільш термінові зобов'язання – кредиторська заборгованість та інші боргові зобов'язання, які потрібно погасити найближчим часом.

КСП – короткострокові пасиви – короткострокові кредити та позики, зобов'язання зі строком погашення до 12 місяців.

ДСП – довгострокові пасиви – кредити, позики та інші борги зі строком погашення понад рік.

Найбільш ліквідні активи (грошові кошти та цінні папери підприємства) повинні бути більшими або дорівнювати найбільш терміновим зобов'язанням (кредиторській заборгованості). Швидколіквідні активи (дебіторська заборгованість та інші активи) мають перевищувати або дорівнювати короткостроковим пасивам (короткостроковим позикам і кредитам) [7]. Повільнореалізовувані активи (запаси й витрати, за винятком витрат майбутніх періодів) повинні бути більшими або дорівнювати довгостроковим пасивам. Важкореалізовувані активи (нематеріальні активи та основні засоби) повинні бути меншими або дорівнювати постійним пасивам (джерелам власних коштів). За умови дотримання зазначених співвідношень баланс вважається абсолютно ліквідним. Якщо хоча б одна з умов не виконується, ліквідність балансу відхиляється від абсолютної. При цьому дефіцит коштів у певній групі активів може компенсуватися надлишком в іншій групі в межах їх вартісних величин.

Для поглибленої оцінки фінансового стану підприємства необхідно здійснювати також аналіз динаміки статей балансу. Вивчення темпів зростання окремих статей та їхніх груп дозволяє визначити можливі зміни у фінансовій структурі підприємства та перевірити їх у подальших дослідженнях. Ситуаційний аналіз такого типу сприяє кращому розумінню позицій підприємства у зовнішньому середовищі та механізмів його внутрішньої адаптації.

Показники ліквідності відображають здатність підприємства своєчасно виконувати поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів. Платоспроможність визначається як здатність підприємства виконувати

зовнішні зобов'язання (як короткострокові, так і довгострокові), використовуючи свої активи, тобто характеризує рівень покриття позикових коштів власними ресурсами [8]. Ці показники забезпечують важливу аналітичну основу для визначення фінансової стійкості та формування ефективної стратегії антикризового управління.

У практиці фінансового аналізу застосовують декілька варіантів розрахунку коефіцієнтів ліквідності залежно від того, які активи включаються до чисельника: усі ліквідні засоби чи лише ті, що можуть бути швидко перетворені у грошову форму для погашення короткострокових зобов'язань. Серед найбільш поширених показників, що дозволяють оцінити фінансовий стан підприємства, виділяють [6]:

- а) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- б) коефіцієнт швидкої ліквідності;
- в) коефіцієнт критичної ліквідності;
- г) коефіцієнт поточної ліквідності;
- д) коефіцієнт забезпечення запасів і витрат.

Зокрема, коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається як відношення найбільш мобільних активів (грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень) до суми всіх короткострокових зобов'язань підприємства. Оптимальне значення цього показника свідчить про високий рівень фінансової надійності та здатність підприємства негайно погашати найбільш термінові борги.

Таким чином, комплексний аналіз ліквідності балансу та динаміки його статей дозволяє своєчасно виявляти потенційні фінансові загрози, оцінювати рівень платоспроможності підприємства та забезпечувати формування ефективних управлінських рішень в умовах кризових викликів.

$$K_{\text{абс. лікв.}} = \frac{\text{НЛА}}{\text{КП}} \quad (2)$$

$K_{\text{абс. лікв.}}$ – коефіцієнт абсолютної ліквідності;

НЛА – найбільш ліквідні активні;

КП – короткострокові пасиви підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс. лікв.) визначається як співвідношення найбільш ліквідних активів (НЛА) до короткострокових пасивів підприємства (КП). До складу найбільш ліквідних активів включають грошові кошти, а також їхні еквіваленти, що можуть бути використані для негайного виконання термінових зобов'язань. Оптимальне значення коефіцієнта абсолютної

ліквідності, за результатами наукових досліджень і практичних рекомендацій, знаходиться в межах **0,2–0,7**. При цьому перевищення рівня **0,35** не завжди свідчить про фінансову стабільність, оскільки надмірне накопичення грошових ресурсів може вказувати на їх неефективне використання, що проявляється у зниженні можливостей інвестування та уповільненні обороту капіталу [8; 9]. Таким чином, важливим завданням фінансового менеджменту є підтримання достатнього, але не надлишкового рівня ліквідності.

У загальному випадку оптимальний розмір грошових коштів на рахунках підприємства доцільно визначати за аналогією з оптимальними запасами матеріалів. Він розраховується з урахуванням швидкості витрачання коштів, частоти їх надходження та наявних ризиків. Такий підхід забезпечує збалансованість між необхідністю збереження ліквідності та ефективністю використання фінансових ресурсів у виробничо-господарській діяльності.

Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності є іншим ключовим показником аналізу фінансового стану підприємства. Він визначається як відношення ліквідних активів (грошові кошти, їхні еквіваленти та дебіторська заборгованість) до сукупної величини короткострокових зобов'язань. Цей коефіцієнт більш точно характеризує здатність підприємства виконувати свої поточні зобов'язання за рахунок активів, які можуть бути оперативно конвертовані у грошову форму без значних втрат вартості. Оптимальне його значення, як правило, коливається в межах **0,7–1,0**, що свідчить про достатній рівень платоспроможності без надмірного «заморожування» коштів у неликвідних активах.

Отже, використання системи коефіцієнтів ліквідності в поєднанні з аналізом динаміки балансу дозволяє своєчасно виявляти як позитивні тенденції у фінансовому розвитку підприємства, так і потенційні загрози його платоспроможності. Це формує підґрунтя для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості та мінімізацію ризиків у кризових умовах.

$$K_{ш. \text{ лікв.}} = \frac{НЛА + ДБ}{КП} \quad (3)$$

$K_{ш. \text{ лікв.}}$ – коефіцієнт швидкої ліквідності;
 $НЛА$ – найбільш ліквідні активи;
 $ДБ$ – дебіторський борг.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кш. лікв.) рекомендовано утримувати в діапазоні **0,8–1,0**. Цей показник відображає прогнозовані платіжні можливості підприємства за умови своєчасного погашення дебіторської заборгованості. Іншими словами, до чисельника включаються не лише найбільш ліквідні активи, а й дебіторська заборгованість, що дозволяє оцінити потенційну спроможність підприємства виконувати поточні фінансові зобов'язання у майбутньому. Значення цього коефіцієнта свідчить про достатній рівень платоспроможності, здатність підприємства забезпечувати регулярні розрахунки з контрагентами та ефективно управляти своїм обіговим капіталом [10].

Коефіцієнт критичної ліквідності визначається як співвідношення величини поточних активів за вирахуванням запасів та незавершеного виробництва до суми поточних зобов'язань підприємства. Цей показник дозволяє оцінити здатність підприємства виконувати свої зобов'язання, опираючись лише на ті активи, які можуть бути оперативно перетворені у грошову форму. Використання цього коефіцієнта особливо актуальне в умовах економічної нестабільності або під час антикризового управління, оскільки він демонструє реальний рівень фінансової стійкості без урахування запасів, які не завжди швидко ліквідні.

У сукупності аналіз коефіцієнтів швидкої та критичної ліквідності дозволяє фінансовим менеджерам визначати реальні можливості підприємства щодо погашення короткострокових зобов'язань і формувати стратегію управління грошовими потоками, оптимізувати обіговий капітал та мінімізувати ризики неплатоспроможності. Використання цих показників також сприяє підвищенню прозорості фінансової звітності та забезпечує надійну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у складних економічних умовах.

$$K_{крит. \text{ лікв.}} = \frac{ОбС - \text{запаси} - НЗП}{КП} \quad (4)$$

де:

Ккрит. лікв. – коефіцієнт критичної ліквідності;

ОбС – сума оборотних коштів;

Запаси – балансова вартість виробничих запасів;

НЗВ – балансова вартість незавершеного виробництва (аналог НЗП – незавершене виробництво).

Коефіцієнт критичної ліквідності бажано підтримувати на рівні **одиниці**, проте на практиці це зустрічається нечасто. Тому допустимим вважається діапазон значень **0,8–0,9**, який свідчить про достатній рівень ліквідності підприємства для виконання короткострокових зобов'язань за рахунок оборотних активів [10]. Значення цього коефіцієнта нижче 0,8 може свідчити про потенційні ризики неплатоспроможності, тоді як значення вище 1 демонструє високий рівень фінансової стійкості, проте може також вказувати на неефективне використання ресурсів.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) визначається як відношення загальної суми поточних активів підприємства (оборотних коштів) до загальної суми короткострокових зобов'язань. Цей показник характеризує здатність підприємства покривати свої поточні зобов'язання за рахунок усіх оборотних активів, включаючи грошові кошти, дебіторську заборгованість, виробничі запаси та інші ресурси, що можуть бути реалізовані протягом звітного періоду. Оптимальні значення коефіцієнта поточної ліквідності зазвичай коливаються в межах **1,0–2,0**, що свідчить про збалансованість між платоспроможністю та ефективністю використання активів.

Використання даного коефіцієнта у фінансовому аналізі дозволяє своєчасно виявляти потенційні проблеми з покриттям короткострокових зобов'язань, планувати управління грошовими потоками та забезпечувати стабільну фінансову діяльність підприємства. У комплексі з іншими показниками ліквідності та платоспроможності, такими як коефіцієнти абсолютної, швидкої та критичної ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності є важливим інструментом аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень і формування ефективної фінансової стратегії підприємства.

$$K_{\text{покр}} = \frac{\text{ОбС}}{\text{КП}} \quad (5)$$

$K_{\text{покр}}$ – коефіцієнт покриття.

Середнє значення **коефіцієнта покриття (Кпокр)** зазвичай вважається рівним **2**, хоча для підприємств із швидким оборотом капіталу допустимі й менші величини. Іноземні дослідження свідчать про значний розкид фактичних значень коефіцієнта покриття, який коливається від **1,5 до 3–4** для підприємств різних галузей економіки. Існують також відмінності, пов'язані з різною потребою у запасах вироб-

ництв, забезпечуваних як місцевими, так і віддаленими постачаннями ресурсів. Значення цього показника дозволяє оцінити здатність підприємства своєчасно погашати короткострокові зобов'язання. Проте слід зауважити, що коефіцієнт покриття не завжди відображає реальну фінансову ситуацію на підприємстві, оскільки запаси та продукція у стадії незавершеного виробництва не завжди швидко трансформуються в грошові кошти.

Аналіз фінансової стійкості підприємства починається з показників, що відображають сутність стабільності його фінансового стану. Враховуючи, що довгострокові та середньострокові кредити і позикові кошти здебільшого спрямовуються на придбання основних засобів і капітальні вкладення, для забезпечення платоспроможності підприємства необхідно обмежити запаси та витрати обсягом власних оборотних коштів [10].

Відповідно до показника забезпеченості запасів і витрат власними та позиковими джерелами виділяють такі типи фінансової стійкості:

а) **Абсолютна фінансова стійкість** – запаси та витрати повністю забезпечуються власними оборотними коштами підприємства.

б) **Нормальна фінансова стійкість** – запаси та витрати покриваються сумою власних оборотних коштів та довгострокових позикових джерел.

в) **Нестійке фінансове становище** – запаси та витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позик і короткострокових кредитів, тобто за рахунок усіх основних джерел формування ресурсів. Фінансова стійкість вважається допустимою, якщо обсяг залучених короткострокових позик не перевищує сумарної вартості найбільш ліквідної частини запасів і витрат.

г) **Кризове фінансове становище** – характеризується ситуацією, коли підприємство перебуває на межі банкрутства: запаси та витрати не забезпечені джерелами формування, є непогашені кредити та позики, а також прострочена дебіторська та кредиторська заборгованість.

Основні аспекти фінансової стійкості підприємства можуть бути охарактеризовані такими показниками: **коефіцієнтом фінансової стабільності, коефіцієнтом фінансової автономії, коефіцієнтом маневреності**, а також **коефіцієнтом забезпеченості влас-**

ними коштами. Комплексне використання цих показників дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан підприємства, а й передбачити потенційні ризики, сформулювати антикризові заходи та забезпечити ефективне управління оборотними активами й короткостроковими зобов'язаннями.

Висновки. Управління підприємством у кризових умовах вимагає комплексного підходу, заснованого на постійному моніторингу фінансового стану та своєчасному застосуванні антикризових інструментів. Аналіз показав, що фінансова стійкість підприємства залежить від поєднання таких факторів, як платоспроможність, ліквідність, кредитоспроможність і рентабельність. Зокрема, забезпечення абсолютної ліквідності балансу можливе лише за умови, якщо найбільш ліквідні активи (НЛА) перевищують найбільш термінові зобов'язання (НОС), швидколіквідні активи (БЛА) дорівнюють або перевищують короткострокові пасиви (КСП), а повільно-реалізовані активи (МРА) – довгострокові пасиви (ДСП).

Розрахункові коефіцієнти ліквідності виступають ключовим орієнтиром при оцінці кризостійкості підприємства. Так, **коефіцієнт абсолютної ліквідності** має перебувати в межах **0,2–0,7**, при цьому перевищення рівня **0,35** може вказувати на надмірне накопичення грошових коштів та неефективність їх використання. **Коефіцієнт швидкої ліквідності** оптимально коливається в діапазоні **0,7–1,0**, відображаючи здатність підприємства своєчасно розраховуватися з кредиторами за рахунок ліквідних активів і дебіторської заборгованості. Для **коефіцієнта критичної ліквідності** прийнятним вважається рівень **0,8–0,9**, а значення, близьке до **1**, свідчить про високий рівень фінансової стійкості. **Коефіцієнт покриття** (поточна ліквідність) у середньому дорівнює **2**, хоча у світовій практиці спостері-

гається коливання від **1,5 до 3–4** залежно від галузі та структури оборотних активів.

Крім того, фінансова стійкість підприємства визначається здатністю забезпечувати запаси та витрати власними й позиковими джерелами. Виходячи з цього, розрізняють чотири типи фінансового стану: абсолютна, нормальна, нестійка та кризова фінансова стійкість. Особливо небезпечним є кризове становище, коли підприємство фактично опиняється на межі банкрутства через відсутність покриття витрат джерелами формування, наявність простроченої кредиторської та дебіторської заборгованості.

Отже, для ефективного антикризового управління підприємству необхідно:

- здійснювати системний моніторинг ліквідності та платоспроможності із застосуванням інтегрованих коефіцієнтів;
- підтримувати баланс між достатнім рівнем грошових коштів та їх ефективним використанням для інвестування;
- впроваджувати сучасні методи фінансового аналізу (регресійний, факторний, функціонально-вартісний тощо) поряд із класичними підходами;
- забезпечувати гнучке поєднання внутрішнього фінансового менеджменту з ринковими умовами та галузевими особливостями.

Таким чином, комплексне використання системи фінансових коефіцієнтів та економіко-математичних моделей дозволяє не лише визначати поточний фінансовий стан підприємства, а й прогнозувати його розвиток у перспективі, вчасно виявляти кризові загрози та формувати ефективну стратегію виходу з них. Саме інтеграція аналітичних інструментів з практикою управлінських рішень створює основу для підвищення фінансової стійкості, конкурентоспроможності та довгострокового розвитку підприємства в умовах нестабільного економічного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Fridson M. S., Alvarez F. Financial Statement Analysis: A Practitioner's Guide. 5th ed. Hoboken (NJ): Wiley, 2022. 448 p.
2. National Bank of Ukraine. Financial Stability Report (June 2019). Kyiv: National Bank of Ukraine, 2019. 60 p.
3. Monnet E., Vari M. Liquidity Ratios as Monetary Policy Tools: Some Historical Lessons for Macroprudential Policy. IMF Working Paper WP/19/176. June 2019. 49 p.
4. Yankov V. The Liquidity Coverage Ratio and Corporate Liquidity Management. Federal Reserve FEDS Notes, 26 Feb. 2020.
5. OECD. Mapping Ukraine's Financial Markets and Corporate Governance: A Framework for a Sustainable Recovery. Paris: OECD Publishing, 2025.
6. World Bank. Ukraine Growth Study: Faster, Lasting, and Kinder (Final Document). Washington, DC: World Bank, 2020.

7. Izzeldin M., et al. The impact of the Russian–Ukrainian war on global financial markets. *Journal of International Money and Finance*. 2023.
8. Shapovalova O. Determinants of enterprise's financial security. *Quarterly Finance & Economics*. AIMS Press, 2024.
9. Sokolova L. Scientific and methodological support of financial express analysis of small industrial enterprises of Ukraine. *ITSSI Journal*. 2021.
10. U.S. Department of State. 2019 Investment Climate Statements: Ukraine. Washington, 2019.

REFERENCES:

1. Fridson M. S., Alvarez F. Financial Statement Analysis: A Practitioner's Guide. 5th ed. Hoboken (NJ): Wiley, 2022. 448 p.
2. National Bank of Ukraine. Financial Stability Report (June 2019). Kyiv: National Bank of Ukraine, 2019. 60 p.
3. Monnet E., Vari M. Liquidity Ratios as Monetary Policy Tools: Some Historical Lessons for Macprudential Policy. IMF Working Paper WP/19/176. June 2019. 49 p.
4. Yankov V. The Liquidity Coverage Ratio and Corporate Liquidity Management. Federal Reserve FEDS Notes, 26 Feb. 2020.
5. OECD. Mapping Ukraine's Financial Markets and Corporate Governance: A Framework for a Sustainable Recovery. Paris: OECD Publishing, 2025.
6. World Bank. Ukraine Growth Study: Faster, Lasting, and Kinder (Final Document). Washington, DC: World Bank, 2020.
7. Izzeldin M., et al. The impact of the Russian–Ukrainian war on global financial markets. *Journal of International Money and Finance*. 2023.
8. Shapovalova O. Determinants of enterprise's financial security. *Quarterly Finance & Economics*. AIMS Press, 2024.
9. Sokolova L. Scientific and methodological support of financial express analysis of small industrial enterprises of Ukraine. *ITSSI Journal*. 2021.
10. U.S. Department of State. 2019 Investment Climate Statements: Ukraine. Washington, 2019.